

Stanisław Kosowicz

Zaburzenia psychiczne ograniczające wykonanie zobowiązań powziętych w akcie zgody małżeńskiej

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 29/1-2, 217-226

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. STANISŁAW KOSOWICZ

**ZABURZENIA PSYCHICZNE OGRANICZAJĄCE WYKONANIE
ZOBOWIĄZAŃ POWZIĘTYCH W AKCIE ZGODY MAŁŻEŃSKIEJ**

Treść. Wstęp. — 1. Problem zdolności do życia we wspólnocie. — 2. Zagadnienie zrodzenia i wychowania potomstwa. — 3. Wzajemne doskonalenie się małżonków. — Zakończenie.

Wstęp

Jurisprudencja okresu posoborowego coraz częściej swoje wyroki opiera na obiektywnej zdolności do wypełnienia zobowiązań powziętych w akcie zgody. Nie wystarczy do ważności zgody małżeńskiej samo poznanie oceniające (*discretio iudicii*) oraz wolność wewnętrzna (*libertas interna*) do realizowania obowiązków małżeńskich. Osoba zawierająca sakrament małżeństwa musi mieć obiektywną zdolność do zrealizowania obowiązków zawartych w akcie zgody. Istnieją schorzenia psychiczne, które powodują niezdolność osoby do wypełnienia praw i obowiązków małżeńskich. Przed ogłoszeniem Kodeksu Prawa Kanonicznego w 1983 r. poruszano to zagadnienie w schematach¹. Wyroki rotalne okresu posoborowego sprawiły, że w odnowionym Kodeksie Prawa Kanonicznego znalazł się kanon 1095 pkt 2 i 3 wysuwający nowy tytuł przy orzekaniu nieważności małżeństwa. Wniknięcie w treść tego kanonu pozwoli lepiej zrozumieć myśl prawodawcy. Następny kanon 1096 porusza problem zdolności do życia we wspólnocie, zagadnienie zrodzenia i wychowania potomstwa oraz wzajemne doskonalenie się małżonków. Ten ostatni cel mieści się w kanonie 834 § 1, kiedy ustawodawca mówi o uświęceniu człowieka przez sakramenty święte.

1. Problem zdolności do życia we wspólnocie

Akt ludzki zgody małżeńskiej może być nieważny, jeśli nie będzie posiadał kwalifikacji zgodnych z prawem naturalnym czy pozytywnym. Brak tych kwalifikacji może być spowodowany schorzeniami psychoseksualnymi, czy chorobami psychicznymi w związ-

¹ Por. *Communicationes*, vol. III, 1971, n. 1, pag. 77.

ku z czym człowiek nie będzie w stanie wypełnić obowiązków małżeńskich do których należy wspólnota życia małżeńskiego².

Wyroki okresu posoborowego często mówią o schorzeniach natury psychoseksualnej³. Orzeczenia Najwyższego Trybunału Kościelnego coraz częściej skupiają się wokół niemocy psychicznej⁴. Niektóre wyroki ukazują zachwianie całej osobowości na skutek różnych zaburzeń psychicznych. Jeżeli te zaburzenia są bardzo ciężkie prowadzą do niezdolności przyjęcia obowiązków małżeńskich a głównie wspólnoty małżeńskiej⁵ (*consortium vitae*). W orzeczeniach Roty Rzymskiej sędziowie stwierdzają, że nieraz trudno jest wykryć niektóre schorzenia np. psychopatie⁶. Istnieje szereg postaci psychopatii⁷. Powodują one takie zachwianie osobowości, że niemożliwe jest wypełnienie obowiązków małżeńskich⁸. Schizofrenia i inne zaburzenia występujące na jej tle jeśli są daleko posunięte prowadzą do niezdolności wypełnienia prawa i obowiązku wspólnoty małżeńskiej⁹.

Przejawem schizofrenii jest egoizm posunięty do tego stopnia, że człowiek nie jest w stanie dostrzec drugiego człowieka i całości otaczającego świata. Nie liczy się z ludźmi, ich potrzebami, sądami i ocenami. Jest przekonany, że wszystko istnieje dla niego i wszyscy powinni mu służyć¹⁰. Niemożliwa jest wtedy wspólnota małżeńska i wzajemne doskonalenie się małżonków.

Podobnie psychozy maniakalno-depresyjne powodują zaburzenia całej osobowości człowieka, w wyniku których człowiek nie jest

² Por. Decyzję *Sanctae Romanae Rotae* (= Dec. SRR) z 17 I 1967 coram (= c.) L. Annè, vol. LIX, pag. 50, n. 2.

³ Por. Dec. SRR z 2 XII 1967 c. C. Lefebvre, vol. LIX, pag. 700, n. 10; c. Pompeda z 6 X 1969, vol. LXI, pag. 500.

⁴ Dec. SRR z 15 I 1972, c. C. Lefebvre, *Ephemerides Iuris Canonici* (= EIC) 34, 1978, p. 332—333: „*Contrahens incapax est quoque assumptam obligationem illud implendi, et cum agatur revera in casu potius de defectu consensus, prosequitur relatio: „... casus potiusquam subsumendus (est) sub nomine impotentiae, non quidem physice, sed moralis, accedente ratione confusione cum impotentia psychica vitandae”.*

⁵ Por. Dec. SRR z 5 VI 1978 c. A. Stankiewicz, *Monitor Ecclesiasticus* (= ME) 104, 1979, p. 51.

⁶ Jw., p. 54.

⁷ Tamże, p. 51: „... impertimici, depressivi, insicuri, fanatici, libili di umore, bisognosi... abulici, astenici, esplosivi”; por. dec. SRR z 1 III 1969 c. C. Lefebvre, ME 104, 1979; z 30 X 1971 c. H. Ewers; ME 104, 1979.

⁸ Por. Dec. SRR z 31 I 1976 c. C. Lefebvre, ME 102, 1977, p. 324.

⁹ Dec. SRR z 5 IV 1979 c. A. Stankiewicz, ME 104, 1979, p. 428: „*Perturbatio igitur cogitationis in phasi iam evoluta impedit quominus schizofrenicus percipere queat realem communionem vitae coniugalis ad prolis procreationem et educationem ordinatam ad sese moderari erga illud consortium omnis vitae per rectum iudicium practicum...*”

¹⁰ Por. Dec. SRR z 28 XI 1957 c. Matioli, vol. XLIX, p. 775, n. 2; z 20 XI 1969 c. Pinto, EIC 26, 1970.

zdolny do wypełnienia podjętych obowiązków zawartych w zgodzie małżeńskiej¹¹, szczególnie wspólnoty życia małżeńskiego. W takich sytuacjach, kiedy występuje tego rodzaju schorzenie i jest ono tak bardzo wielkie, że stwierdza się brak oceny wartości przedmiotu niemożliwe jest podjęcie decyzji zawarcia małżeństwa i zgody na zobowiązanie do wypełnienia istotnych obowiązków małżeńskich. Osoba dotknięta tym schorzeniem nie ma możliwości samą z siebie wypełnić tych zobowiązań, ponieważ na przeszkodzie stoją zaburzenia psychiczne¹².

A. Felice przeprowadzając analizę wspólnoty życia małżeńskiego wyróżnia dwa rodzaje osób niezdolnych do prowadzenia wspólnego życia małżeńskiego:

¹ jedni, którzy z powodu stanu osobowości psycho-fizycznej nie są zdolni do ważnego kontraktu,

² drudzy, których niezdolność wypływa z lekich ułomności.

Pierwsi, jeśli zostali dotknięci psychoneurwicami często nie są zdolni do nawiązania więzi z innymi osobami, a przez to samo nie są w możliwości wypełnić wspólnoty życia, która ma obejmować jedność fizyczną i psychiczną małżonków.

Gdy chodzi o drugą grupę osób niezdolnych do wspólnoty życia małżeńskiego to ich schorzenia polegają na braku umiejętności kierowania swoją osobowością w sprawach wolności wyboru i czynienia według dokonanego wyboru¹³. Jeśli jedno z małżonków jest dotknięte tym schorzeniem, wtedy nie jest w stanie odnawiać, wzmacniać i kontynuować wspólnoty życia małżeńskiego¹⁴.

Inną grupę schorzeń w tej materii zajmują zaburzenia doty-

¹¹ Dec. SRR z 28 X 1976 c. J. Pinto, ME 103, 1978, p. 15: „... igitur iurisprudentia N.A.T. ... videntur: Etsi de existentia et gravitate psychosis maniaco-depressivae in dubio constet, hoc per se ad declarandam matrimonii nullitatem non sufficit. Constare insuper debet vel matrimonium celebratum fuisse perdurante phasi aut mania aut depressiva, vel, si extra illa, aegroti discretionem fuisse ita perturbatum ut ad absurdum decisionem matrimonialem perveneri, aut quia officia essentialia haud sufficienter aestimavit, aut quia nuptias celebravit in adiutis rationabiliter id facere non poterat. (cfr. SRRot. Dec., c. Heard, 8. 01. 1959; *Decisiones*, pp. 1—9, et c. Lefebvre, 9. 05. 1959, *Decisiones*, pp. 244—251; c. Pinna 21. 03. 1969, *Decisiones*, pp. 173—184; c. Bejan, 7. 02. 1968, ME. 1968, pp. 646—656”).

¹² Por. Dec. SRR z 8 III 1973 c. A. Felice, ME 101, 1976, p. 86.

¹³ Tamże.

¹⁴ Dec. SRR z 25 I 1977, c. Palazzini, EIC 34, 1978, p. 149: „Ut constet igitur de vera incapacitate — non tantum psychica sed et psychologica — ad matrimonium constare debet de gravi defectu psychico vel de gravi psychopathia, quibus nupturiens sit vere inhabilis ad instaurandam communionem vitae coniugalis cum comparte, prouti saepe iam iurisprudentia N.S.T. edixit (cfr. *Decis. s. Annè*, 25. 02. 1969; c. Lefebvre 1. 03. 1969, c. Pompeda, 6. 10. 1969; c. Serrano, 5. 04. 1973; c. Felice, 12. 01. 1974; c. Massala, 12. 03. 1975; c. Pinto, 18. 03. 1971; c. De Jorio. 11. 12. 1971)”.

czące relacji interpersonalnych. W wyrokach rotalnych doby współczesnej często spotykamy się z tym problemem. Zdolność do relacji międzyosobowych ściśle łączy się z prawem i obowiązkiem do wspólnoty życia małżeńskiego. Brak tej zdolności sprawia, że wspólnota życia małżeńskiego nie zostanie zachowana¹⁵.

Jeżeli jedna ze stron, czy też obydwie strony są psychopatami, to wtedy brak jest relacji międzyosobowych, o których mówią wyroki rotalne, a to z kolei godzi we wspólnotę życia małżeńskiego. Relacje międzyosobowe polegają na ukierunkowaniu się jednego człowieka ku drugiemu, o czym wspomina już w średniowieczu św. Tomasz z Akwinu. Nie nazywa je wprost relacjami międzyosobowymi, ale treść jaką zawarł w tej materii odpowiada dzisiejszemu pojęciu. Świadczą o tym sentencje rotalne¹⁶. Brak relacji międzyosobowych może wynikać z różnych schorzeń psychicznych¹⁷.

Relacje międzyosobowe nie muszą być doskonałe. Wystarczą mniej doskonałe, polegające na znajomości istoty małżeństwa i tego co wiąże się z życiem wspólnotowym małżeństwa¹⁸. Odnośnie relacji międzyosobowych należy powiedzieć w oparciu o wyroki rotalne, że jest to pewnego rodzaju niemoc moralna, polegająca na tym, że człowiek nie jest w stanie dać tego do czego zobowiązał się w akcie zgody. Problem ten został poruszony przez Sygnaturę Apostolską w liście skierowanym do kard. Alfringa 30 grudnia 1971 r.¹⁹ Przy tego rodzaju schorzeniach trudno jest mówić o zdolności wypełnienia podjętych w akcie zgody obowiązków małżeńskich, ponieważ jest niemożliwe ze strony konkretnej osoby²⁰.

2. Zagadnienie zrodzenia i wychowania potomstwa

W wyrokach rotalnych często orzeka się o niezdolności do zrodzenia i wychowania potomstwa²¹.

¹⁵ Dec. SRR z 9 VII 1976, c. J. Serrano, ME 102, 1977, p. 366: „Magni ergo, et etiam maximi facienda est in causis incapacitate ad consentiendum inquisitio circa habilitatem ad relationem interpersonalem... perperam erit de iuribus vel oneribus coniugii discipulare, sicut frustra urgetur facultas aut officium impossibile, substantia destitutum”. (Cfr. c. J. Serrano, 5. 04. 1973, p. 112)

¹⁶ Por. *Summ. Theol.*, II—II, q. 58, a. 8.

¹⁷ Por. Dec. SRR z 5 IV 1973 c. J. Serrano, ME 101, 1976, p. 117.

¹⁸ Tamże, s. 112.

¹⁹ Por. *Litteras S. Trib. Sign. Apost. ad Em. mum Card. Alfrink diei 30 decembris 1971, apud II Regno Doc.*, vol. XVII, n. 243. Cfr. C. J. Serrano, 5. 04. 1973, ME 101, 1976, p. 118.

²⁰ Por. Dec. SRR z 5 IV 1973, c. J. Serrano, ME 101, 1976, p. 118.

²¹ A. Felice, 'La discretio iudicii matrimonii proportionata' nella giurisprudenza rotale, in libro: *Perturbazioni psichiche e consenso nel matrimonio canonico*, Roma 1976, p. 19.

Zdarza się, że niektóre schorzenia powodujące zaburzenia rozumu i woli sprawiają, że człowiek nie jest zdolny do wypełnienia powyższych zobowiązań lub też przekazania praw zawartych w sakramencie małżeństwa dla drugiej strony²². Łączy się to ze zrodzeniem i wychowaniem potomstwa. Zdarza się w poszczególnych wypadkach, że osoba nie jest w stanie wyrazić aktu zgody, odpowiadającego wymogom prawnym odnośnie rozumu i woli albo też jeśli akt zgody odpowiada wymogom prawa to obiektywnie strona w małżeństwie nie będzie w możliwości zrealizowania prawa do ciała z powodu schorzeń psychoseksualnych²³. Karol Lefebvre w jednym ze swoich wyroków nawiązuje do tych schorzeń i stwierdza, że przy tego rodzaju schorzeniach kontrahent nie jest w stanie przekazać prawa do ciała, które stanowi istotę sakramentu małżeństwa²⁴. Podobnie P. Huizing analizując w wyrokach rotalnych schorzenia psychiczne stwierdza, że powodują niezdolność przyjęcia praw i obowiązków małżeńskich a także ich przekazania, zwłaszcza prawa do ciała²⁵.

Komisja papieska rozpatrując zagadnienie niemocy moralnej przed ogłoszeniem Kodeksu Prawa Kanonicznego stwierdziła, że przy ciężkich schorzeniach psychoseksualnych może występować brak zdolności do wypełnienia obowiązków małżeńskich²⁶, a wśród nich zrodzenia i wychowania potomstwa.

Z nauki Objawionej wiadomo, że ten obowiązek esencjalnie mieści się w sakramencie małżeństwa. Małżeństwo tylko wtedy ma sens dla strony zawierającej związek małżeński, jeśli przynajmniej tego obowiązku nie wyklucza pozytywnym aktem woli.

Różnego rodzaju psychopatie bardzo często powodują brak wy-

²² Dec. SRR z 25 I 1977, c. Palazzini, EIC 34, 1978, p. 147: „Ex principiis pichologicis fieri nequit ut intellectus et voluntas in se aliquo morbo laborat, cum sinit potentiae mere spirituales in suis activitatibus externe dependeant a sensibus, praesertim vero a phantasia, et ab appetitu sensitivo, si potentiae sensitivae male affectae sunt, per redundantiam etiam intellectus et et voluntas in suis functionibus turbantur. Etiam contractus matrimonialis, siquidem absque dubio afficitur, si contrahentes, utpote incapaces, neque physice neque psychice neque moraliter sese obligare valeant ad jura et officia coniugalia suscipienda et ferenda”.

²³ Por. Dec. SRR z 8 IV 1978, c. A. Felice, ME 104, 1979, p. 42.

²⁴ Por. Dec. SRR z 2 XII 1967, c. C. Lefebvre, vol. LIX, pag. 803—804, n. 9; c. Lefebvre, z 15 I 1972, EIC 34, 1978, pag. 333; *Schema de matrimonio*, Romae, 1963, pag. 346; U. Navarrete, *Incapacitas assumendi onera caput autonomum nullitatis matrimonii*, Periodica t. 61, 1972, pag. 129.

²⁵ Por. *Communicationes*, t. 3, 1971, p. 77.

²⁶ Dec. SRR z 13 V 1972, c. Felice, ME 98, 1973, p. 106: „Plures enumeratur species psychopatorum, qui dicuntur: 'cicloidi, depressivi, ipertimici, labili dumore, disaffettivi, paranoici, isterici, squilibrati' etc.”

pełnienia przedmiotu zgody małżeńskiej²⁷. Wyroki rotalne stwierdzają, iż nie w każdym wypadku zaburzenia powodują niezdolność do wypełnienia obowiązków małżeńskich, chyba, że stopień ich jest bardzo wielki i powoduje brak rozeznania oceniającego wystarczającego do decyzji podjęcia obowiązków małżeńskich albo też ograniczają wolność wewnętrzną wyboru czy też wolność wewnętrzną wykonywania podjętych obowiązków, albo wpływają na osobowość człowieka w takim stopniu, że jedna ze stron nie chce wspierać drugiej strony w zrodzeniu i wychowaniu potomstwa²⁸.

Spośród tych zaburzeń na czoło wysuwa się zagadnienie homoseksualizmu. Jeśli stopień tego schorzenia jest wielki, wtedy osoba dotknięta tym zaburzeniem jest niezdolna do wypełnienia obowiązków małżeńskich, a szczególnie zrodzenia i wychowania potomstwa²⁹. Homoseksualizm może niekiedy doprowadzić do takiego zaburzenia w umyśle, że człowiek wyklucza pozytywnym aktem woli zrodzenie potomstwa³⁰. Jeśli takie wykluczenie nastąpiło, wtedy z prawa natury człowiek nie był zdolny wypełnić istotnego obowiązku stanowiącego przedmiot zgody³¹.

Pokrewnym schorzeniem homoseksualizmu jest nimfomania. Strona która została dotknięta tym schorzeniem nie jest w stanie zachować wyłączność w małżeństwie³².

W tej grupie schorzeń psychoseksualnych interesujące miejsce zajmuje transwestytyzm i transeksualizm. Transwestytyzm polega na tym, że osoba lubi przywdziewać szaty płci odmiernej. Transeksualizm to wybujały seksualizm sprawiający, że człowiek ma wciąż niedosyt rozkoszy płciowej i nie może dochować wierności, ponieważ wciąż szuka osoby poza małżeństwem do współżycia seksualnego. Te schorzenia są przyczyną niezdolności do wypełnienia obowiązków małżeńskich³³.

Do innych schorzeń spotykanych w wyrokach rotalnych należy

²⁷ Por. J. Pinto, *De matrimonii nullitate ob personalitatem psychopathicam hysterico-paranoicam*, Periodica 59, 1970, p. 499 ss.

²⁸ Dec. SRR z 30 IV 1974 c. Serrano, EIC 31, 1975, p. 195: „Circa homosexualitatem itaque quadam progressio facta est usque ad specificam considerationem huiusce vitii, cum tandem aliquando decisum sit gravem homoesualitatis formam stare non posse cum capacitate assumendi onera coniugalia (cfr. unam Lefebvre, 2. 12. 1967; unam c. Ewers, 26. 06. 1968)”.

²⁹ Jw., s. 194.

³⁰ Por. Dec. SRR z 13 XI 1979, c. I. Raad, ME 105, 1980, p. 37; c. Parisella, 11 V 1978, *Il Diritto Ecclesiastico* (= Dir. Eccl.) 3—4, 1978, p. 17; z 2 XII 1967, c. Lefebvre, vol. LIX, p. 804, n. 10; z 14 IV 1975, c. Pinto, EIC 31, 1975, p. 387.

³¹ Por. Dec. SRR z 17 I 1967, c. I. Raad, *Dir. Eccl.* 79, 1968, p. 5.

³² Por. Dec. SRR z 14 IV 1975, c. Pinto, *Dir. Eccl.* 1975, p. 266.

³³ Por. Dec. SRR z 15 VII 1977, ME 103, 1978, p. 154—155.

oziębłość małżeńska prowadząca do psychicznej niemocy, a w konsekwencji do niezdolności zrodzenia i wychowania potomstwa³⁴.

Zdolność do życia we wspólnocie jest szczególnie potrzebna przy realizacji wychowania potomstwa. Te prawa i obowiązki są ze sobą zespolone do tego stopnia, że nie można wychować potomstwa bez wspólnoty życia małżeńskiego.

3. Wzajemne doskonalenie siebie

Należy również powiedzieć jeszcze o schorzeniach psychicznych, które powodują, że osoby zawierające małżeństwo nie są w stanie wypełnić obowiązku wzajemnego doskonalenia siebie. Ten obowiązek związany jest z sakramentem małżeństwa i stanowi jeden z elementów przedmiotu zgody małżeńskiej.

Wyroki rotalne mówią, że istnieją takie schorzenia, które ograniczają albo też eliminują realizację tego zadania. Tak np. jeśli ktoś nie jest w stanie dochować wierności małżeńskiej wtedy jednocześnie nie zachowa i miłości małżeńskiej, polegającej na służeniu stron i to w sposób wyłączny. Miłość małżeńska ma obejmować tylko drugą osobę i to w sposób wyłączny, w tym co mieści się w przedmiocie zgody małżeńskiej. Z wierności i miłości małżeńskiej wypływa wzajemne zrozumienie, tolerancja, służba drugiej osobie, zaufanie. Te wyżej wymienione elementy są wykładnikiem wzajemnego doskonalenia się. Jeśli tych czynników nie ma w życiu małżonków, to jednocześnie nie zostaje wypełniony obowiązek wzajemnego doskonalenia się, który ma swoją przyczynę w schorzeniach psychicznych. Mówią o tym współczesne wyroki rotalne. Te schorzenia zostaną potraktowane tutaj tylko przykładowo. I tak np. nimfomania czyli nadmiernie wysoki popęd u kobiety powoduje nieważność małżeństwa z tytułu braku wypełnienia powyższych zobowiązań, ponieważ godzi w dobro wiary³⁵.

Nadwrażliwość seksualna prowadzi do tego, że człowiek jest niezdolny do wypełnienia obowiązku wierności małżeńskiej i wza-

³⁴ Por. Dec. SRR z 17 I 1967, c. Annè, *Dir. Eccl.* 79, 1968, parte II, p. 7.

³⁵ Dec. SRR z 4 IV 1963, c. Pinna, ME 101, 1979, p. 210: „Quando sexualis hyperaesthesia hoc extremum lumen attingat, effectus iuridici relate ad matrimonium, facile determinari possunt. Qui enim sub imperio exasperati instinctus sexualis adeo obnubilatam habeat mentem et extenuatam voluntatem ut intelctualibiter atque insatiabiliter alterum sexum quaereat eique inconsiderate et promiscue sese tradat nequit valide contrahere matrimonium, ob incapacitatem assumendi obligationem servandae fidei, quae dominio suae voluntati subtrahitur”.

jemnego doskonalenia siebie³⁶. Podobnie anomalie psychoseksualne występujące na tle schizofrenii prowadzą do niezdolności do chowania wierności małżeńskiej³⁷.

Inną przyczyną schorzeń psychicznych jest alkoholizm, który staje się coraz częstszą plagą. Wyroki rotalne biorą ten tytuł przy stwierdzeniu nieważności małżeństwa.

Trudno jest nieraz dla sędziego stwierdzić, czy stan alkoholika zmniejsza rozeznanie do tego stopnia, że nie jest zdolny do podjęcia decyzji na przyjęcie obowiązków małżeńskich zawierających się w zgodzie małżeńskiej. Statystyki podają, że mniej piją kobiety ale wpływ alkoholu na ich osobowość jest o wiele większy niż u mężczyzny, a zatem konsekwencje są często poważniejsze³⁸. Alkoholizm u kobiety wywołuje tak wielki chaos, że przekracza granice wyobraźni. Nie można ilością spożytego alkoholu mierzyć zdolności do wyrażenia ważnej zgody małżeńskiej, ponieważ różne organizmy różnie reagują na alkohol³⁹. Ta sama ilość wypitego alkoholu powoduje u jednej osoby większe zaburzenie osobowości, u innej mniejsze⁴⁰. Przede wszystkim wpływ alkoholu zakłóca równowagę psychiczną, ponieważ działa na jego system nerwowy⁴¹.

Znany psychiatra polski T. Bilikiewicz nazywa przewlekły alkoholizm chorobą psychiczną⁴². Alkoholizm prowadzi do zwyrodnienia etycznego i nie jest w stanie wypełnić obowiązku wzajemnego doskonalenia⁴³.

Inną grupę schorzeń psychicznych stanowią obsesje (natręctwa), powodujące zaburzenia nie tylko w działaniu rozumu i woli ale całej osobowości. Sprawiają one, że człowiek nie może skoncentrować się na przedmiocie zgody małżeńskiej, nie może ocenić wartości przedmiotu zgody, albo też wola jest tak zniewolona, że osoba dotknięta obsesjami nie ma swobody wyboru przedmiotu zgody. Jeżeli siła tych natręctw jest wielka, wtedy psychika człowieka jest wypełniona natręctwami, które paraliżują całe życie codzienne człowieka⁴⁴. Wpływ schorzenia jest tak wielki, że człowiek nie jest zdolny do wspólnoty życia małżeńskiego, bowiem jego

³⁶ Por. Dec. SRR z 5 IV 1979, c. A. Stankiewicz, ME 104, 1979, p. 429; z 13 XI 1979, c. I. Raad, ME 105, 1980, p. 36.

³⁷ Por. B. De Lanversin, *Alcoholisme chronique féminin et nullité de mariage*, Jus Canonicum (= JC) 12, 1972, p. 329.

³⁸ Tamże, s. 329 nn.

³⁹ Por. Dec. SRR z 22 II 1965, JC 12, 1972, p. 317.

⁴⁰ Tamże, s. 317.

⁴¹ Tamże, s. 316.

⁴² T. Bilikiewicz, *Psychiatria kliniczna*, Warszawa 1979⁶, s. 782.

⁴³ Zob. M. Żurowski, *Przedmiot zgody małżeńskiej i zdolność do wypełnienia obowiązków w ocenie umysłu poprzedzającej rozważną decyzję nupturienta*, Prawo Kanoniczne 26 (1983) nr 1—2, s. 264.

⁴⁴ Por. Dec. SRR z 28 VI 1971, c. Pompedda, ME 97, 1972, p. 76.

myśli pochłonięte są czym innym a nie świadomością wzajemnego doskonalenia i troską o wychowanie potomstwa. Do tej grupy schorzeń należą psychastenie czyli odmiany psychonerwic, które psychiatrzy uważają za identyczne z nerwicą natręctw⁴⁵. Psychasteników cechuje wzmożona skłonność do rozważań, trudność w podejmowaniu decyzji, brak pewności siebie. Niektórzy autorzy uważają psychastenię za formę nerwicy przypominającą łagodne postacię schizofrenii⁴⁶. Osoby dotknięte psychastenią często zmieniają powzięte decyzje i są niezdolne do konfrontacji z otaczającą rzeczywistością⁴⁷.

Zakończenie

Przedmiot zgody małżeńskiej należy do istoty orzeczeń rotalnych i dlatego jest tak dogłębnie rozważany. Z jednej strony chodzi o prawo Boże naturalne i objawione w Piśmie św. stwierdzające, że sakrament małżeństwa jest nierozdzielny, a z drugiej strony o człowieka i jego prawo do wolności, które niczym nie może być krępowane. Krzywdą dla człowieka jest trzymanie się przepisów prawa bez zrozumienia psychiki człowieka, która może być zachwiana różnymi schorzeniami psychicznymi. Jurysprudencja rotalna chce aby nie popadano w konflikt z prawem naturalnym i z wolnością oraz godnością człowieka. Mimo, że nie we wszystkich skargach wniesionych o nieważność małżeństwa spotykamy wyroki pozytywne, to przecież rzucają one pewne światło w analogicznych wypadkach. Problem schorzeń psychicznych nie jest zamknięty w jurysprudencji kościelnej. Warto zatem się nim zajmować w publikacjach. Jest to problem nowy i sędziowie napotyka na wiele trudności, które w pewnym tylko stopniu ułatwia rozwiązać psychiatria i psychologia. Osiągnięcia w tych dziedzinach medycyny torują postęp przy orzekaniu spraw związanych z nieważnością małżeństwa wniesionych do sądów kościelnych z tego tytułu. Kościołowi wciąż chodzi o wielką sprawę zbawienia człowieka. Przy orzekaniu nieważności zawartego małżeństwa wciąż chodzi o dobro duchowe człowieka, aby mógł korzystać z sakramentów świętych zawierając ponownie ważny związek małżeński. Wyroki wydawane sukcesywnie przez Rotę Rzymską przychodzą z pomocą sądom niższych instancji w orzekaniu tego rodzaju spraw i przyczyniają się dla dobra duchowego wiernych Kościoła.

⁴⁵ Por. Dec. SRR z 27 V 1972, c. Ewers, ME 98, 1973, p. 212; *Mała encyklopedia medycyny*, Warszawa 1982, t. II, s. 1022.

⁴⁶ Zob. *Mała encyklopedia medycyny*, dz. c., s. 1022.

⁴⁷ Por. M. Gozzano, *Compendio di psichiatria*, Torino, 1968, p. 193.

**The psychical perturbations constrainingt executions
of the obligations being included in the act of the matrimonial consent**

In this article a problem of the psychical perturbations is done, which constrains executions of the obligations being included in the act of the matrimonial consent. The ability to live in community, a question of the bringing forth and education of the children, finally mutual perfecting themselves in the married couple, there are essential elements of the sacramental marriage. If anyone of these elements by the one of the parties contracting marriage is not realised, of the cause psychical disease, then it is possible to adjudicate the nullity of marriage.

A difficulty to decide in these matters is, because it is not always easy to ascertain with full certitude, if the psychical disease effects a stagger of the spiritual counterpoise in such high degree that the person is not able to fulfill the obligations included in the act of the matrimonial consent.

The problem in this article brought up is now new one, but in this matter will be in time to come more and more decisions of Rota, which will be guide lines to adjudicate the causes for the lower instances in the analogical causes.